

beszámoló szabadon választott olvasmányból
bibliográfia készítése
irodalmi totó szerkesztése
irodalomóra az iskolai stb. könyvtárban
könyvcímek besorolása
könyvek ajánlása elolvasásra vagy újraelolvasásra
könyvek válogatása és rendezése megadott vagy önállóan kiszemelt szempont alapján
könyvklub működtetése
olvasócsarok az irodalmi faliújságon
„Olvastam – ajánlom neked is...”
saját könyvtár kialakítása és/vagy fejlesztése
szaktantermi könyvtár kialakítása és gondozása
szótár- és lexikonkezelés

6. Az elolvasást ÉLETSZÜKSÉGLETTÉ tevő módszerek (a családban, az iskolában, az egyén mindemappjaiban)

a házikönyvtár bővítése
a könyvajándékozási szokás kialakítása
a könyvkölcsönzés rendszeressé tétele
a tanulók közötti könyvcserék szokásának fejlesztése
„Egy ünnep: egy könyv” mozgalom
író/költő–olvasó találkozó szervezése
iskolai – irodalmi – kiadvány szerkesztése
képes-, verseskönyv készítése olvasásra ajánló szándékkal
Kíncskereső kör szervezése, működtetése
könyvajánlás – gyermek/nevelő:
 családnak
 osztálynak
 szülőknak

látogatás a lakóterületen kívüli könyvtárba
Móra könyvklub szervezése, működtetése
olvasmányjegyzék készítése
olvasónapló vezetése
újság- és folyóiratolvasás, folyóiratszemle

MAJOR BÉLÁNÉ—NAGY ERZSÉBET—RÉVÉSZ LÁSZLÓ
Debrecen

Emlékműsor Széchenyi István születésének 200. évfordulóján

Azzal a szándékkal adjuk most közre – némi késéssel ugyan – az iskolánkban megrendezett Széchenyi-
emlékműsorunk forgatókönyvét, hogy belőle más iskolák is profitáljanak, vagy esetleg ötletet merítse-
nek egyéb műsorok szerkesztéséhez.

ZENE 1–2 perc után elhalkul, a köszöntő gyerek kilép:

Tisztelt Tanárim, Tanulótársaim!

Évfordulót ünnepelni gyűltünk össze. A magyar történelem egyik legjelentősebb alakjának, Széchenyi István születésének 200. évfordulójára emlékezünk. Arra az emberre, akit nagy ellenfele, Kossuth Lajos, a legnagyobb magyarnak nevezett.

ZENE

1. sz. versmondó (előrelép, a zene elhalkul)

Széchenyi híret, a lángész csodáit,
Ragyogja minden, távol és közel:
Áldozni még jerünk – ah, oly sokáig
Nem értők – Széchenyi szívéhez el.
Nem láttuk, e szív néha mit palástol
Hordván közöny havát és gúny jegét:
Hogy óvni gyöngé csárait fagyástól
Őrizze életosztó melegét.

Zene felerősödik – majd újra elhalkul.

NARRÁTOR:

Széchenyi István 1791. szeptember 21-én született Bécsben. Apja Széchenyi Ferenc gróf, a Magyar Nemzeti Múzeum megalapítója, anyja a Georgikont létrehozó Festetics György gróf leánya, Julianna.

1808-tól katona, mint főhadnagy vesz részt a győri csatában, majd az ezt követő napóleoni háborúban.

Nagy tetteket akar véghezvinni, de a katonaságból és vérontásból hamar kiábrándul.

1815-től beutazza Olaszországot, Franciaországot, Angliát, Görögországot és a kisázsiai partokat.

Utazásai során döbben rá hazája elmaradottságára. Magyarul még alig tud. Gondolatait, vívódásait német nyelven jegyzi naplójába.

„SZÉCHENYI I.” (Előrelép a kék selyem zászlóval leterített asztalhoz.)

1818. december 22.

„Szegény kis hazám, elég csúnyácska vagy. Igaz, hogy még nem is ismerlek egészen, de majd megnézek nemsokára, mert hűségesen szeretlek, futóhomokod és felfuvalkodott lakóid ellenére...

Mégis legkedvesebb előttünk az, amivel bírnak, az a levegő a legegészségesebb, amelyben születünk, s melyet mint gyermek magunkba szívunk...

Bejárjuk a világot, megszeretünk mindent, ami utunkba esik, de utoljára mégis visszatérünk a régi hazába, a régi kedveshez.”

A zene felerősödik 1–2 mp-re, majd elhalkul.

1819. május 9.

„Szűk kis haza jutott nekem, s alig van néhány fia, aki kívülről vetett volna egy pillantást abba. Ők még nem is tudják, mennyire hátra vannak, milyen gyengék, milyen műveletlenek. Ezeket a dicsőség templomába bevezetni most még nem lehet, elég, ha saját korlátolt körükben boldogabbak lehetnek, mint voltak mostanáig.

A jövő nemzedék aztán hadd menjen egy lépéssel közelebb a világhoz. Ebben akarok én eszköz lenni.”

„Mi hát az én rendeltetésem?

Még gyűjtsek tapasztalatokat a világban kóborolva, hogy egykor az elhagyott hazának hasznára legyenek?”

Az „I. Széchenyi” visszalép a helyére.

Az asztalt nemzeti színű zászlóval terítik át. (Mindezt a köszöntő gyerek végzi.) A zene erősödik, majd a színpadkép változása után elhalkul.

Előrelép a „II. Széchenyi” és a 2. sz. versmondó lány.

2. sz. versmondó: 6., 7., 8., 9., 10. vsz.

Megrontva bűnöd és a régi átok,

Beteg valál, s nem érzéd, oh magyar;

Nép, a hazában nem volt már hazátok:

Sírt még hogy adna, állt az ős ugar.

S mint lepke a fényt elkábulva issza,

Úgy lőn nekünk a romlás – élvezet;

Egy-két kebel fáj még a múltba vissza:

Nem volt remény már, csak emlékezet.

De, mely a népek álmait virasztja;
Elhagyni a szelíd ég nem kívánt;
Széchenyit küldő végtelen malasztja
E holttetembe érző szív gyanánt,
Hogy lenne élet-ösztön a halónak,
Bénult idegre zsongító hatás,
Reménye a remény nélkül valónak:
Önérzet, öntudat, feltámadás.

Midőn magát ez nem tudá szeretni,
Ő megszerette pusztuló fáját.
Oh, nemzetem, ha fognád elfeledni,
Hogyan viselte súlyos nyavalyád?
És mennyi harcot küzde önmagával?
Hány izgatott, álmatlan éjjelen?
Míg bátorító Machbeth-jóslatával
Kimondá: „A magyar lesz” – hogy legyen!

„II. Széchenyi”:

„Bensőm minden nappal nyugodtabbá válik. Végre világosan látom hivatásomat. Ezzel, ter-
veim hullámzása örökre megszűnik, egész életem biztos, szilárd, határozott irányba fordul...”

Az a szerep, amelyet vállalok, minden nappal nehezebb lesz. Érzem, hogy gyűlölni fognak engem,
hogy hamis testvérnek fognak tartani, mert meg kell támadnom honfitársaim önhitségét, és ezt soha
nem bocsátják meg.

De mindaz, amibe belefogok, fejlődni fog.

Minden mag, amit elvetek, ki fog kelni, fáim virágozni fognak, s gyümölcsöt fognak teremni.”

1832. június 26.

„Szorgalmasan és önérzettel dolgozom, ha lenyesik szárnyaimat, gyalogolni fogok, ha levágják
lábaimat, a kezemen járok, s ha ezeket is kiszakítják, hason csúszom – csak használhassak.”

NARRÁTOR:

1825. országgyűlés: javaslat a Magyar Tudományos Akadémia megalapítására.

- 1825. az első Lótenyésztő Egyesület
- 1827. Nemzeti Kaszinó
- dunai gőzhajózás
- Kereskedelmi Bank
- Lánchíd
- a Duna és a Tisza szabályozása
- bortermelés, selyemhernyótenyésztés

Könyvek: Lovakrul, Hitel, Stádium, Világ, Kelet népe.

- Az 1848-as forradalmi hullám megrémíti, mégis örömmel és lelkesedéssel fogadja a március 15-i pesti
forradalom győzelmét.

ZENE – erősödik – elhalkul.

Pozsony 1848. március 17. este

„Barátom, csudákat éltünk!
Nemzeti sorsunk hajszálon függött.
Az első felvonás gyönyörűen sikerült!
Én teli vagyok a legszebb reményekkel.
...Mi engem illet... én Batthyányt és
Kossuthot a legőszintebben fogom szolgálni!
Az én politikám biztos volt, de lassú.
Kossuth egy kártyára tett mindent, és
legalább idáig annyit nyert a hazának, mint
amennyit az én politikám tán húsz év alatt
nem bírhatott volna elő állítani!
...én biz azt hiszem, lesz még a magyarbul
valami – s pedig sok!”

A „II. Széchenyi” visszalép a helyére.

Bizton, ezer bajunk közt, megtalálta
Azt, ami fő, s mindent befoglaló:
„Elvész az én népem elvész – kiálta –
Mivelhogy tudomány nélkül való.”
S míg kette a bölcs, hátrált a tevékeny,
Bújt az önérdek, fitymált a negéd:
Ő megjelenve, mint új fény az égen,
Felgyújtá az oltár szövéténekét.

És ég az oltár. Ím, körébe gyűltünk,
Szétszórt bolygók a vész idején.
Máris tűznél szent lángra hevültünk,
Fénye világol sorsunk ösvényén,
Oh, rakjuk e tüzet, hogy estve nála
Enyhet találjon áldó magzatunk!
Ez lesz a méltó, a valódi hála,
Mit a nagy Jótévőnek adhatunk.

(Színpadkép változik: Fekete színű zászlóval terítik át az asztalt, melyre 1 szál fehér gyertyát helyeznek gyertyatartóban.)

Ezután előrelép a „III. Széchenyi”.

NARRÁTOR:

Közeledik a magyar tragédia borzasztó fináléja.

Széchenyi hivatalos a Lánchíd utolsó tartóláncának felszerelésére. Magával vitte két fiát is. Hadd lássák a gyerekek a ritka eseményt. Magyarország első hídjának utolsó láncát, a tizenkettediket hogyan akasztják a pillér csúcsához.

Baljós recsenés ijesztette meg az éljenzésre készülő nézősereget. S még meg sem értették, mi történt, amikor az iszonyú vastömeg visszazuhant a hajóhídra.

A szerencsétlenül jártak közt úszott ő is a vízben. Az összeomlás bábeli képe egy villanásnyi időre teljesen megbénította, magatehetetlenül sodródott a hullámokkal, de életöszönre felülkerekedett, s a budai parthoz úszott.

Igen, a 12. tartólánc lezuhanása az egész nemzet jövőjét vetíti elő: így fog ez történni az országgal is. Magyarország visszazúlyed a barbárságba, mint a birodalom levert gyarmata.

„III. SZÉCHENYI”

Július 26.

„Megmentésünk lehetetlen! Sajnos, nagyon világosan látom. A magyarokat ki fogják irtani...”

Augusztus 1.

A híd romként fog állni.

A mi állapotunk utolsó kapkodása egy haldoklónak!

Augusztus 3.

Sehol egy fény sugar a jövőmben.

Mi magyarok oda vagyunk.

Augusztus 4.

Lelkiismeretfurdalások egész éjjel.

Volt valami mellékes cél, amely vezette politikai pályafutásomat? Soha! Lázítottam? Tápláltam csak egyszer is becsutelt gondolatot a mi dinasztánk vagy más ellen? Soha!

A lelkiismeretem ebből a szempontból egészen tiszta...

A híd egy rom. Angliából semmi sem jön meg, vagy legalábbis nem idejében. A hidat be fogják fejezni, de nem most, és nem én mint magyar.

Talán jobb lett volna, ha sohasem születtem volna, vagy ha semmibe sem fogtam volna! Isten bocsásson meg nekem!

Augusztus 18.

Kossuth sereget akar teremteni... Csak rend legyen!

Ilyen nagyszerű zűrzavart, mint amelyet Kossuth robbant ránk, még sohasem látott a történelem. Tönkre fogunk menni, az ellenséges elemek körülvesznek minket mint a skorpiók.

Augusztus 25.

Igen, világos előttem: legfőképp engem terhel a felelősség azért az általános nyomorúságért, ami Ausztriát és különösen Magyarországot sújtani fogja!

Szeptember 4.

Kossuthhoz megyek konferenciára.

Elhatároztam, itt élni, itt halni!

Soha még ember nem hozott több zűrzavart a világba, mint én!

Isten légy irgalmas hozzám!

NARRÁTOR:

1848. szeptember 5.

Pilisvörösvárnál jár már a hintó, amikor a gróf kijelenti doktorának, hogy nem megy tovább egy tapodtat sem, s visszatér Pestre, mert nem hagyhatja el minisztertársait.

Az orvos nem akarja engedni, erre kiugrik a hintóból, s a szántóföldeken át a fővárosba rohan. Alig tudják utolérni.

De nem nyugszik meg. Esztergomba érve agyon akarja löni magát, inasa csavarja ki kezéből a fegyvert.

Ezután felszalad a kikötő hídjára, s a vízbe veti magát, de egy teherhajó matrózai kimentik. Orvosa ezért jobbnak látja nem Cenkre vinni, hanem Döblingbe... az elmegyógyintézetbe.

Megkötözve, mint egy rabot.

Hogy Széchenyi István elméje és idegrendszere nem bírja tovább, annak az is az oka, hogy a végveszélybe sodort hazáért kell győtródnie.

Szakadatlanul vádolja magát, hogy ő a felelős a kitört lázadásért és az azt követő leszámolásért. És ír, ír, mint egy megszállott. Töredékek, vázlatok, a vakvilágba küldött levelek, jegyzetek... egy egész papírtenger.

Ebben a papírtengerben idestova tíz esztendő vágyai és reményei fuldokolnak. Fogja-e valaha is olvasni őket magyar ember?

S lesz-e még magyar, mondjuk, száz esztendő múlva?

De írni akkor is kell, a megszállottak mániájával: Illik is, hogy legyen az embernek valamilyen mániája, ha már a tébolydát választotta örökös szállásul...

Zene felhangosodik – elhalkul

„Én Széchenyi István, a legszerencsétlenebb ember, sőt a legnyomorultabb teremtvény vagyok, aki csak valaha létezett... 1823-ban mostani szerencsétlen feleségem iránt kezdtem epedni... Hogy egészen megnyerhessem, ráléptem a hazafiság mezejére, 24 szónál nem tudtam többet magyarul, azt is rosszul, de ellenzékinek léptem föl a mágnástáblán, s 60 ezer forintot ajánlottam föl; hogy mire, azt igazában nem is tudom tisztán, s ez volt az a Pandora-szelencéje, melyből a mostani nemzeti viszályok kikeltek.

Egy hét alatt én lettem a legnagyobb magyartja a történelemnek... s én elhittem magamról, hogy Isten küldötte vagyok...

Bár a természet és a szerencse kegyeltje voltam, gyilkosa lettem népemnek, ahelyett, hogy jótevője lettem volna...

Kossuth seb., mint ártatlanok... mert mindent, mit tettek, lázban tettek, igen lázban, melyre én csigáztam őket fel... Legnagyobb vakságom abban állott, hogy Kossuth ellen léptem fel. Há én nem vagyok, mily magasan áll most a magyar, holott most rab...

És most megkérdem magamtól: van még valami menekvés számomra? Amire én minden reménytől megfosztott kedélyem a pokol leirhatatlan kínjai és félelmei közepette válaszol: nem, nincs számomra többé menekvés!

Teljes csend. A „I., II., III. Széchenyi” mellé lép – s melléjük áll az 1. 2. versmondó is (meggyújtják a gyertyát).

1. versmondó 23. vsz.:

Szentebb e föld, hönünk áldott alapja,
Mióta, nagy szív, benne nyúgoszol;
Szentebb a múltak ezredévi lapja,
Mióta, nagy név, hozzá tartozol.
Koszorút elől... morzsoljuk el könnyűnket:
Az istenülés perci már ezek!
Borítsa ünneplő mirtusz fejűnket:
Reményné váljon az emlékezet.

2. versmondó 24. vsz.:

Nem hal meg az, ki milliókra költi
Dús élte kincsét, ámbár napja múlt,
Hanem lerázván, ami benne földi,
Egy éltető eszmévé finomul,
Mely fennmarad s nőttön-nő tisztá fénye,
Amint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Ohajt, remél, hisz és imádkozik.

3. versmondó 25. vsz.:

Te sem haltál meg, népem nagy halottjal
Nem mindenesül rejt a cenki sír,
Oszlásodat még a család siratja –
Oh, mert ily sebre hol van balszamír?...
Mi fölkelünk: a fájdalom vigasztal:
Egy nemzet gyásza nemcsak leverő:
Nép, mely dicsót, magasztost így magasztal,
Van élni abban hit, jog és erő!

Az énekkar segítségével a szereplők elkezdik énekelni a Szózatot, amelybe a közönség is bekapcsolódik... Majd a szereplők meghajolnak, és levonulnak a színpadról.

BIBLIOGRÁFIA

Fekete Sándor: Széchenyi István.

Arany János: Széchenyi emlékezete (részletek).

A műsor kísérő zenéje: Berlioz: Fantasztikus szimfónia (részletek).